

Dossier de premsa

1939-1973

Pau Casals i l'exili

Exposició

Del 5 d'octubre
al 30 de desembre de 2007

Vil·la Casals – Museu Pau Casals

El proper 5 d'octubre, el Museu Pau Casals de Sant Salvador (el Vendrell) inaugurarà l'exposició **"Pau Casals i l'exili"**, que mostrarà per primera vegada una gran quantitat de documentació inèdita sobre el període que Pau Casals va passar a l'exili, entre els anys 1939-1973.

L'exposició és un projecte que ha realitzat la Fundació Pau Casals, conjuntament amb l'Oficina de Promoció de la Pau i dels Drets Humans i la Direcció General de la Memòria Democràtica, del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya.

L'exposició, de caràcter itinerant, vol donar a conèixer Pau Casals com a exemple de gran figura a l'exili, mostrant el seu vessant d'exiliat actiu i el seu compromís amb la causa de la llibertat i la democràcia. A través de nombrosos documents, es fa un recorregut pel període de l'exili de Pau Casals (1939-1973), des de l'esclat de la Guerra Civil fins al retorn de les seves despulles, el 1979, passant per l'ajuda als refugiats, la lluita i la posició constant en contra de les dictadures, la implicació amb l'exili català, la defensa de Catalunya i el combat per les causes de la pau i la llibertat.

Durant la visita, es podran contemplar nombroses fotografies i abundant documentació històrica i inèdita, com la correspondència de Pau Casals amb els refugiats, intel·lectuals i polítics de l'exili, així com les llistes amb les donacions econòmiques que Pau Casals va fer a gran nombre de refugiats. Aquestes llistes, la majoria manuscrites, ens mostren un Pau Casals extremadament solidari, amb donacions que van des dels 100 francs francesos de 1940 (20,19 euros) als 3.000 o 10.000 francs (600 euros i 2.000 euros, aproximadament).

La documentació prové dels arxius de Pau Casals que la vídua del Mestre va donar recentment a la Fundació Pau Casals. Així mateix, s'ha complementat amb altres arxius i fons documentals, com l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià o la Biblioteca de Catalunya, que alberga el fons del doctor Trueta, exiliat a Anglaterra, amb qui Casals va tenir una gran amistat. L'exposició presenta també documentació de la Hans and Rosaleen Moldenhauer Collection, de la Library of Congress. Concretament, es tracta d'una carta molt interessant que Pau Casals va escriure a Boaz Piller, director de l'Orquestra Simfònica de Boston, que mai abans no havia estat publicada ni exposada, on Pau Casals parla de la Maternitat d'Elna, dels camps de concentració i on defineix el nazisme com la "bèstia que està amenaçant tot el món".

El discurs de l'exposició aposta per un missatge clar i concís. No es tracta tant de mostrar un gran nombre de dades i documents, sinó de fer una tria acurada dels elements més essencials i importants, perquè l'espectador compregui l'experiència de Pau Casals a l'exili a través dels seus testimonis escrits, reflexions i discursos d'una forta càrrega sentimental.

L'exposició es complementa amb un cicle de conferències a la Vil·la Casals i un cicle de concerts a l'Auditori Pau Casals del Vendrell.

S'ha elaborat un dossier didàctic perquè les escoles, especialment el segon cicle d'ESO i Batxillerat puguin realitzar visites guiades gratuïtes a l'exposició i aprofundir en el coneixement d'aquest període de la nostra història, que va afectar a molts catalans, entre ells Pau Casals. Així mateix, s'està treballant en l'elaboració d'un catàleg on es reproduiran bona part dels documents més importants de l'exposició.

1 La Guerra Civil

<<qualsevol guerra és terrible, però una guerra civil ho és més encara. és la lluita d'un veí contra un veí, d'un germà contra un germà, d'un fill contra un pare. i aquest fou el tipus de guerra que trossejà el meu estimat país durant els dos anys i mig següents...>>

El 17 de juliol de 1936 es va produir un cop d'estat contra el Govern de la Segona República Espanyola. Aquest va ser l'inici d'una guerra civil que va durar gairebé tres anys i que, només a Catalunya, va provocar més de cent mil morts.

Mentre Pau Casals assajava amb la seva orquestra i l'Orfeó Gracienc al Palau de la Música Catalana, es va produir l'alçament militar. Pau Casals va decidir romandre al costat del seu poble i continuar la seva activitat musical: va ajudar les societats benèfiques contra la guerra i es va convertir en president honorari del Comitè de Músics per ajudar la democràcia espanyola.

2 L'exili

<<Uns dies més tard, a Sant Salvador, vaig dir adéu als meus germans i a llurs famílies en abandonar la terra nadiua i marxar a França... Des d'aleshores que visc a l'exili.>>

La desfeta militar comportà l'exili de milers de ciutadans, homes, dones i nens, militars republicans i civils. En pocs dies, des de la caiguda de Barcelona, el 26 de gener de 1939, fins a l'arribada de les tropes franquistes a la frontera, el 10 de febrer, gairebé mig milió de persones marxaren a França. Davant d'aquesta situació, a final del mes de gener Pau Casals se n'anà a l'exili amb el ferm propòsit de no tornar fins que es restablís la democràcia a Catalunya i a Espanya. Els primers anys d'exili (1939-1957) resideix a Prada de Conflent (Catalunya del Nord, França) i, des del 1957, a Puerto Rico, terra natal de la seva mare, on va morir el 1973, als noranta-sis anys.

2.1 L'exili

Hi ha coses més importants que la música

<<Poc després d'arribar a Prada vaig visitar alguns camps de concentració: Ribesaltes, Vernet, el Voló, Setfont, Argelers... En veure aquelles terribles condicions, vaig sentir que tenia un deure.>>

L'allau humana fou de tal magnitud que França es veié desbordada davant el gran nombre d'exiliats. Les famílies foren separades, els homes en uns camps de concentració i les dones en uns altres. Argelers, Sant Cebrià, Bram, Agde, Setfont són els noms d'alguns dels camps on es van concentrar bona part dels refugiats republicans.

En arribar a Prada, Pau Casals va iniciar l'organització d'ajuda als refugiats. La seva habitació del Grand Hotel es va convertir en una oficina des d'on adreçava milers de cartes a persones i organitzacions internacionals per demanar ajuda. L'allau de peticions individuals era imparable i Pau Casals va respondre i va ajudar a gairebé tothom qui li ho demanà.

L'acció de suport als refugiats de Pau Casals fou efectiva i diversa. Al costat de la individual, col·laborà

intensament amb diverses organitzacions benèfiques, com la Spanish Refugee Aid (SRA), fundada als Estats Units per l'anarquista Nancy G. McDonald, per ajudar els refugiats espanyols exiliats al sud de França.

2.2 L'exili

La vida d'un artista és inseparable dels seus ideals

<<Vaig anunciar que no tornaria a tocar públicament mentre les democràcies no canviessin llur actitud envers Espanya... Em vaig retirar a Prada. No puc dir que fos una decisió fàcil..., però un ha de viure amb un mateix.>>

L'inici de la Segona Guerra Mundial, el setembre del 1939, empitjorà la situació dels exiliats a França i Europa. Amb l'entrada de Hitler a França, la situació de perill augmentà. Després d'un intent frustrat de marxar a Amèrica, Pau Casals retornà a Prada, on va patir la cruesa de l'exili. Casals i la família Alavedra vivien sota la vigilància constant dels nazis.

A la fi del conflicte, el juny de 1945, va ser convidat a tocar a Anglaterra, on no havia tocat des de feia sis anys. Amb les victòries dels aliats, l'esperança de Pau Casals, com la de molts exiliats, augmentava i, a l'octubre, va iniciar una gira de concerts per Anglaterra.

El 1946, decebut i desanimat per l'actitud d'Anglaterra davant del règim franquista, va decidir de no tornar a tocar en aquest país ni en cap dels països aliats.

Aquestes actituds van convertir Pau Casals en símbol de l'exili i de la lluita pacífica contra la dictadura.

2.3 L'exili

Sóc català

<<La persecució que el règim franquista infligeix a Catalunya des de fa setze anys hauria de revoltar totes les consciències del món. La llibertat, com la pau, també és indivisible.>>

La pèrdua de la guerra significà la persecució de la identitat catalana i la desaparició de les institucions democràtiques.

Pau Casals donà suport a iniciatives i manifestacions culturals organitzades lluny de Catalunya i a altres activitats que des de final dels anys seixanta començaven a aparèixer a l'interior del país. El 1950 i el 1964, va presidir els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili, celebrats a Perpinyà, i va ser president honorari i membre d'honor de molts dels casals catalans que es crearen als països d'acollida, que van esdevenir centres de producció i consum de les activitats culturals catalanes i punt de trobada de les relacions socials entre els exiliats.

El seu compromís, la seva actitud i la defensa constant de Catalunya el van convertir en símbol de l'exili català. El 1954, després de la dimissió Josep Irla, va ser proposat com a President de la Generalitat de Catalunya a l'exili.

2.4 L'exili

Vaig alçar la meua veu en la causa de la pau

<<Primer, sóc un home, i segon, un artista. Com a home la meua primera obligació és lluitar pel benestar de la humanitat>>

La dictadura va ser molt llarga i l'exili dels que van haver d'abandonar el seu país, també. L'admissió de l'Espanya de Franco als nous organismes internacionals consolidà el règim i les esperances de la seva caiguda van desaparèixer definitivament. Alguns exiliats van anar tornant i d'altres es van mantenir a l'exili, com Pau Casals, que es van integrar plenament als països d'acollida. Des d'un exili conscient, Pau Casals va refer la seva vida a Puerto Rico, al costat de la seva deixeblla, i més tard esposa, Marta Montañez.

Durant aquests anys, va ampliar l'abast del seu combat contra les dictadures i el franquisme al de l'assoliment de la pau mundial.

3 1979: el retorn

<<potser no tornaré a veure catalunya . durant anys, vaig creure que la llibertat tornaria a la meua volguda terra abans de la meua mort. ara ja no n'estic tant segur. tornarà, això ho se...però potser jo no viuré per a veure-ho...>>

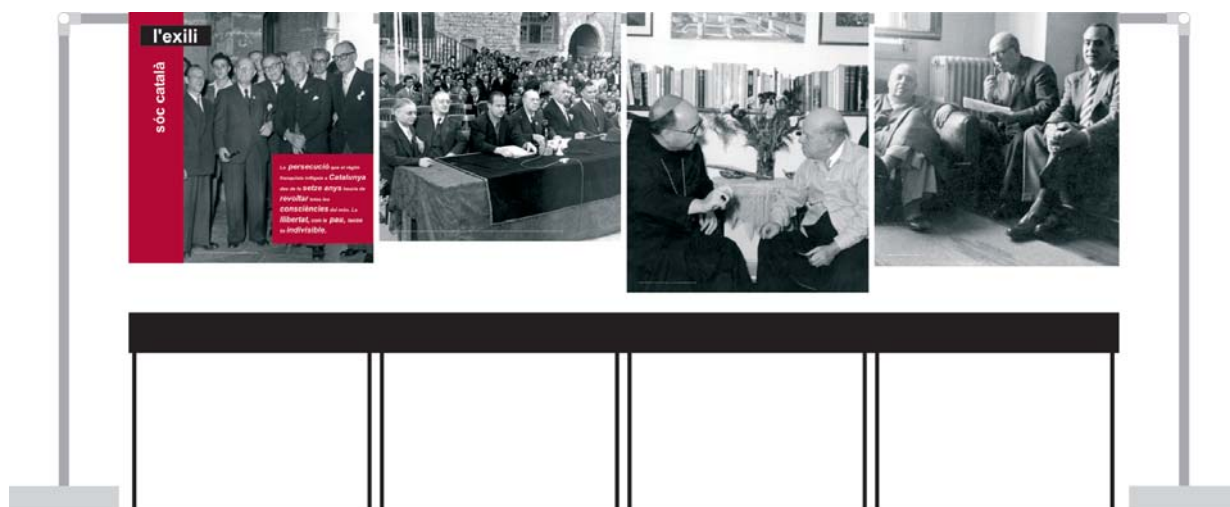
Pau Casals va morir el 22 d'octubre de 1973 a San Juan de Puerto Rico. Complint amb el seu desig de tornar a Catalunya quan s'hi restablís la llibertat, el 9 novembre de 1979 es van retornar les seves despulles a Catalunya, que avui reposen al cementiri del Vendrell. Milers de persones van ser presents en tots els actes que es van celebrar per acomiadar-se del Mestre i per agrair-li individualment la seva constant lluita per les llibertats de Catalunya i per la pau.

<<Cap títol de glòria no li és tan propi com el de català exemplar. Avui retem homenatge a la seva memòria i recollim l'exemple que ens ha deixat. Que la seva vida sigui exemple a seguir per tots nosaltres. Mestre Pau Casals, Catalunya us diu "gràcies, moltes gràcies per tot el que heu fet i representeu per al nostre poble".>>

Fragment del discurs que va fer Josep Tarradellas a l'arribada de les despulles a la Generalitat de Catalunya.

Mostres dels elements gràfics de l'exposició

Pau Casals i l'exili

Exposició

Projecte general

Fundació Pau Casals
Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya.
Oficina de Promoció de la Pau i Drets Humans
Direcció General de la Memòria Democràtica

Comissariat

Núria Ballester Valveny

Assessorament històric

Josep Maria Figueres

Direcció del projecte

Fundació Pau Casals

Projecte d'espai, disseny gràfic i direcció tècnica

Elfo Jobs SL Serveis Generals de Disseny

Fusteria

Suc. de Joan Salvadó

Estructures Metàl·liques

Noumac SL

Producció gràfica

Signo SL

Impressió dels elements de difusió

Indústries Gràfiques Gabriel Gibert SA
Digimp Retolació Digital

Projeccions audiovisuals

CKTV

Traduccions

Francès: Pierre Bureau
Anglès: Philip-Victor Ortega
Espanyol: Maite Cirugeda

Agraïments

Arxiu Agustí Centelles
Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià. Monestir de Poblet
Arxiu Nacional de Catalunya
Biblioteca de Catalunya
Fundació Carles Pi i Sunyer
Library of Congress. Music Division. Hans and Rosaleen Moldenhauer Collection
Servei d'Assessorament Lingüístic i Publicacions. Ajuntament del Vendrell. Pilar López, Anna Garcia

La Fundació Pau Casals agraeix a la Sra. Marta Casals Istomin la donació del fons documental de Pau Casals, que ha permès la realització i documentació d'aquesta exposició

● **Dijous 18 octubre**

“L'exili català de 1939”

Francesc Vilanova Vila-Abadal, historiador i professor d'Història Contemporània a la Universitat Autònoma de Barcelona, i director de l'Arxiu Històric de la Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònòmics i Locals

● **Dijous 25 d'octubre**

“Pau Casals i Mèxic”

Josep M. Murià, historiador. Nascut a Mèxic, fill de catalans exiliats, graduat per la Universitat de Guadalajara, doctorat pel Colegio de México

● **Dijous 8 de novembre**

“Pau Casals a la premsa de l'exili”

Josep M. Figueres i Artigues, historiador i professor del Departament de Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona

● **Dijous 22 de novembre (diada de Santa Cecília)**

“La música a l'exili”

Jorge de Persia, investigador i crític musical de La Vanguardia

Les conferències es faran a la Vil·la Casals-Museu Pau Casals, a les set del vespre.

Entrada gratuïta. Aforament reduït.

L'exposició romandrà oberta fins l'inici de les conferències.

Informació i reserves: Museu Pau Casals tel. 977 684 276 o museu@paukasals.org

Cicle de concerts "ELS COMPOSITORS I L'EXILI"

- **Divendres 5 d'octubre, a les set del vespre**
Sonata per a violí i piano, de Pau Casals
Albert Attenelle, piano
Agustín León Ara, violí
- **Diumenge, 28 d'octubre, a les dotze del matí**
Obres de: Pau Casals, Lluís Benejam, Manuel Blancafort i Xavier Montsalvatge
Solistes Orquestra Camerata XXI
- **Diumenge, 11 de novembre, a les dotze del matí**
Les cançons de Pau Casals
Assumpta Mateu, soprano
Francisco Poyato, piano

Els concerts es faran a l'Auditori Pau Casals del Vendrell.

Informació i reserves al tel. 977 683 468

1 La Guerra Civil

2 L'Exili

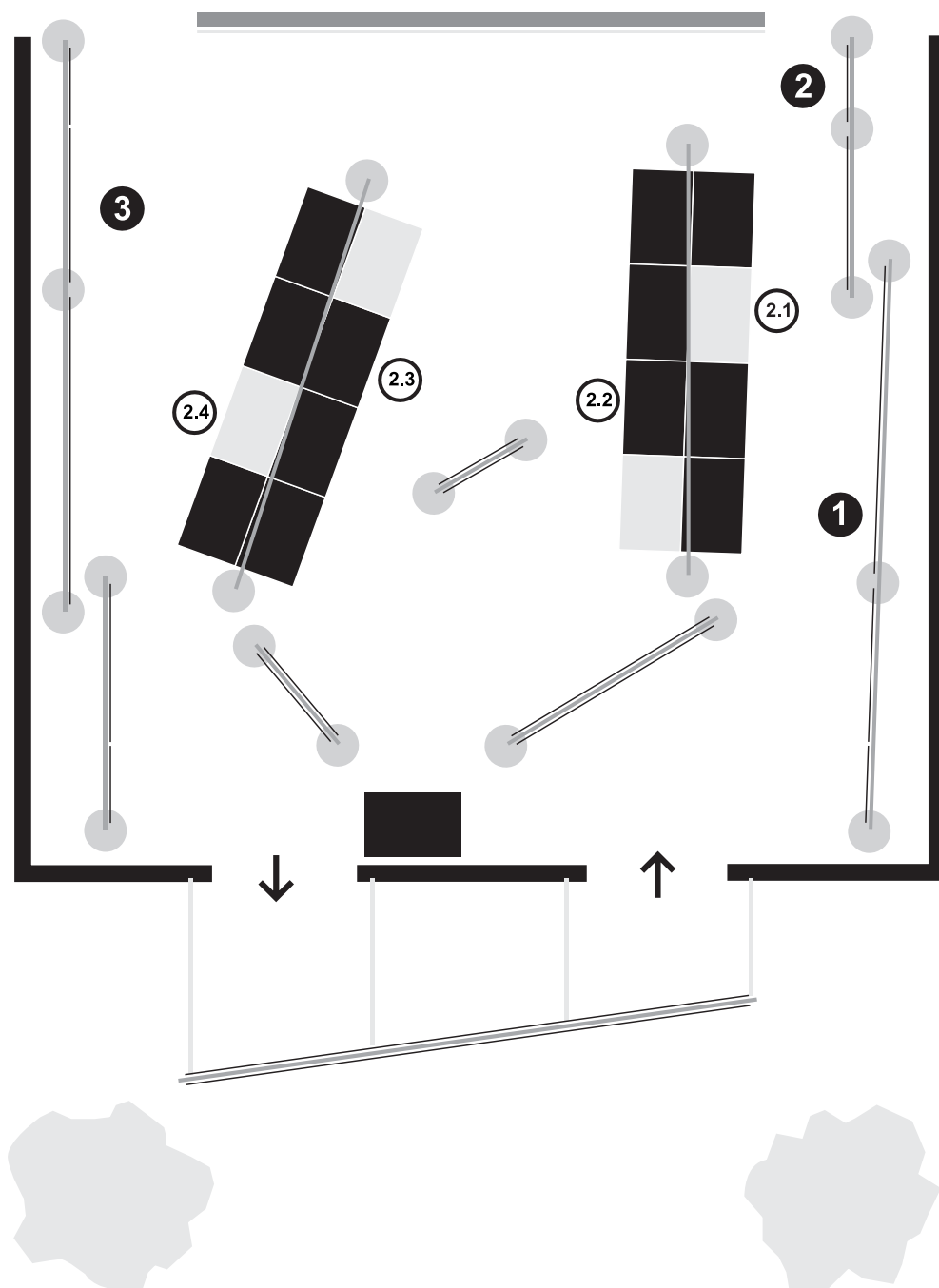
(2.1) Hi ha coses més importants que la música

(2.2) La vida d'un artista és inseparable dels seus ideals

(2.3) Sóc català

(2.4) Vaig alçar la meua veu en la causa de la pau

3 1979: El Retorn

Informació i reserves:

Tel.: 977 684 276

Fax: 977 684 783

C/e: museu@paucasals.org

Horaris de visita:

De dimarts a divendres

de 10 h a 14 h i de 16 h a 18 h

Dissabtes

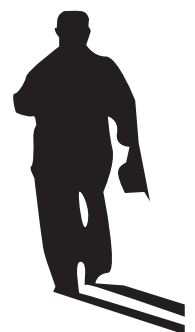
de 10 h a 14 h i de 16 h a 19 h

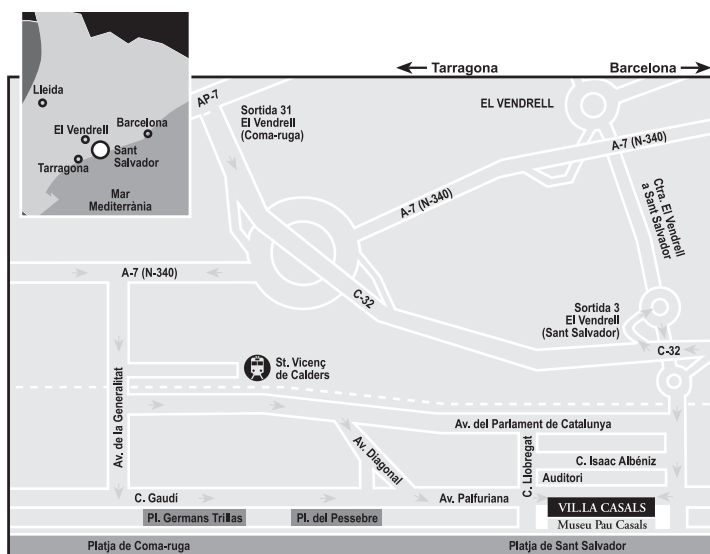
Diumenges

de 10 h a 14 h

**Visites guiades i activitats educatives
gratuïtes**

Segon cicle d'ESO i batxillerat

Av. Palfuriana, 67
 43880 Sant Salvador (El Vendrell)
 Tel.: 977 684 276
 Fax: 977 684 783
 C/e: museu@paucasals.org
www.paucasals.org